

چیرۆکا زەمبیل فرۆش و

دەقەکی نە بەلاقری ژ بەیتا وی

شەمو قاسم دناى

پێشگوتن:

ل جەم زۆریەیا مللەتان ئەفسانە و میشلوجیا هەنە، گەلەک جارا سەرھاتی وچیرۆک هاتینە ڤەگواستن دناڤ مللەتان دا و بۆینە رێنشاندان ومەفا وکارى باشیی دناڤ کومەلیدا.

مە کوردا ژى گەلەک سەرھاتی وچیرۆک وئەفسانە هەنە و دناڤ جفاکى مەدا دەیتە گۆتن وڤەگواستن.

ئیک ژوان چیرۆکا، چیرۆکا زەمبیل فروشه، ئایا زەمبیل فرۆش کى یه ومەبەست ژڤڤى چیرۆکى چى یه؟ وچما وەها بەها بویه هەتا هاتیه ڤەھاندن ب شیتوی بەیتیت ھۆزانى وب چەندین زاراڤا ل کوردستانى هاتیه گوتن؟ وئها ئەڤ بەیتە ب سى زاراڤا یەل بەر دەستى منە، یەک ب زاراڤى سۆرانى و ژ ماموستا مەلا ئەحمەدئ کورئ مەلا مەلودى شنوی

هاتیه وەرگرتن، ودوهم ب زاراقی بادینی ژ ماموستا شیخ به شیر ئەفەندی کوری شیخ مەحمەدی طاهری وەرگرتیه و ئەف هەردوو دەقە ماموستا کبوی موکریانی کره پەرتوکەک بناقی زەمبیل فرۆش دەرتیخستیه ول سالا ۱۹۶۷ هاتیه چاپکرن. و ئەف سەرھاتیه هونەر مەندی کورد مراد خانێ باهزیدی ب هەلبەست و تەرزه کی جوان ئەھانیدیە و دانایه. ول دۆروبه ری سالا ۱۹۹۰ کۆچی بەرامبەر ۱۷۸۵ زاینی ژ زاردهقی دەرویشا وەرگرتیه و پیشکیشی سەیدایی مەزن (کبوی موکریانی کره).

دەمی مرۆف قان هەردوو دەقا دخونت هزرا یە کبونا لێرۆکی دکەت لەوما مراد خان کورتیه ک کره زاری سۆرانی کوژ (۳۵) بەیتا پیکهاتیه بە لی ب زاری بادینی ژ (۱۳۲) بەیتا پیکهاتیه. و هەردوو بەیتا ماموستا مراد خانێ باهزیدی کره بەیتیت هوزانی.

هەر دیسان مە شیا دەقە کی دن ب زاراقی بادینی ب دەست ئەبینن و بو جارایکی دێ هیتە بە لاڤکرن.

بەری ئەم قی دەقی بیننە خوار دێ ژیا نا زەمبیل فرۆش دیارکین ب کورتی.

ناق و نیشان و ژیا نا و س:

ناقێ وی یێ دورست میر سعیدی کوری میر حەسەنی پاشایی دیاربه کره (۱) وەکی د سەرھاتیا وی دە خوبادەت، میر سەعید لاوەکی زۆر شوخ و شەنگ و جوان بو، و هەر کەسەکی چاقی وی پێ کەتبا دلێ وی دێبایی، و ئەقی کوری میره کا گەلەک حەز ژ راش و نیچیری دکر و ژیا نا خو ب خو شی و کەیف دبوژاند، بە لی رۆژەکی ل دەمی ئەگەریانا وی ژ راشی ل دەقەرا زاخویی، ول نیتزیک گۆرستانه کی دیت هەندەک مرۆف یێ مریه کی ب گۆر دکەن وی ل سەر داره به سته کی داناین، ئینا پسپارکر کا ئەقە کی یه.. دیت خۆرتەکی چارده سالیه، و گوت ئەری ئەزژی دێ مرم؟

زەمبیل فرۆش کوری میره

چۆبوو سەر گورەکی کورە

بیرا مرنی هاتە بیرە...

چو مال ب دلەك نه خوښ وئەقئ روودانئ كارتئكرنه كال دەرورونئ مئير سه عئیدی كر،
 وبەرەف ژيانەكا دەرورئشئ و كۆچەكئئ بر، وخۆ كرە فەقئبرەكئ خەرەقە پۆش و دەست ژ
 خوښئا دنئ بەردا وبەرەف ژيانەكا دەرورئش چۆ وژيانا خوښكاندنئ بۆ خو كرە سەرپۆر،
 وبەرەف دوعا و درۆزە وعئبادهئئ چۆ، وهكو دقئ سه به قاهولئ ئاخەرەئئ ده
 خويادبت (٢):

فەقئرا ئئك چئكر
خۆ ژ خوښئئ ولەفزه تئت دنئ كر
ئەف دونئا هئلا وبەرەب ئاخەرەئئ كر

هەر دئسان دبەئتا زەمبئل فرۆش دا خويادبت دەمئ دبئژت (٣):

كۆ دەر كەفە تو نه ئئ پئش..... هەرە ل دنئ ببە دروئش
نه هئله قەت رۆژئ وئقئژ..... ببە فەقئبرەك خەرەقە پۆش

لەوما مئير سه عئئد ژيانا خۆ گوهارت وخەرەقئ فەقئرا كرە بەرخۆ وژيانا مئيرائئئ زخۆ
 دووركر و باجئئرئ دئار بە كر ب جئ هشت وبەرەف باجئئرئ مئئردئئئ چۆ ول مالەكا فەدەر
 ژيانا خۆ وخئزانا خۆب رئقەبر، ود وئ كولكئدا قەمئش دئئئا وسەلك وزەمبئل چئ
 دكرن ول بازاری دفرۆتن وب بەهائئ وان نان بۆ خئزانا خۆ دكرئ. دبئژت:

ل رئا خودئ دئ بم عەقدال
سەلكا دئ گئرم مال ب مال
دابخۆ بكەم رزقەك حەلال
پئ بژئئم ژن ومندال (٤)

رۆژەكئ ل دەمئ گەراندئا سەلكا ل ئاف مالا چاقئ مئيرەكەكئ ب زەمبئل فرۆش كەت،
 ودلئ وئ نه دلەكئ كەتئ بەلكوب هەزار دلا كەفتئ، و دەنگ ل خوداما خۆ كر، دا ئەوئ
 زەمبئل فرۆشئ بئنتە جەم وئ، و دەمئ گەهشتە قەسرا وئ دەرگەھ لئ گرت بەلئ زەمبئل

فروښ مړوڅه کې خودی ناس و ددرویش بوو، وخو دووری خاتونی کر ونا چار بوو خو دسه ر بانئ قه سرئ ره هافیت، بهلئ چ لئ نه هات. خاتونی نه شیا زه مبیل فروشی ژبیر بکه ت وخولام و خودام بهردانه ناف باجیری هه تا ب سهر مالا وی هلبوون، ئینا خاتونی قه سستا مالا وی کر وهه څرینا وی قایل کر کو جلکیت خو پیک ب گهورن دا دگهل زه مبیل فروشی بږیت. بهلئ نکاری نارمانجا خو ب جیه بینت.

نه څین ل خواری چند بهیتن وهک هه څبه یقین دناڅا زه مبیل فروش و خاتونی ده:

**خاتون دبی هه لاکوئی جوان
دلئ من قه ت ناچت سه لکان
من ژ ته دقیت که یف وسه یران.**

زه مبیل فروش گوټ:

**هه ی خاتونی خو ش حدرمه تی
ناگری خودئ ب جانی ته که تی
مانه قیامه ت یا ل دوومه دتی
نه ز له و ناکم ئی سوجه تی**

پشتی زه مبیل فروش نه څ دیمه نه دیتی جاره کا دن نه و باجیر ب جی هشت و څه گه ریا دیاربه کر وپشتی چند سالا بابج وی مر و نه و بوو میرئ دیاربه کر، ول سهر ته ختی پاشایی روونشت، بهلئ ب روژ حکمداری دگیرا وب شه څ سه لک چیدکرن و دفرۆتن وب بوهایئ وان نان بو زارو کین خو دکری ب که دا خو یا حه لال.

ل دوماهیئ مه به ست ژڅی چیروکی وسه رها تیئ نه وه کو مړو څ عه داله تی ب کار بینت وزولئ نه که ت وهزرا ژبانا خو بکه ت ل دونیا وئاخره تی، وئاقلئ خو ل سهر نه فسا خو زال که ت.

نه څه هون نه و ده قئ نه به لافکری ژ بهیتا زه مبیل فروشی کو سه رها تییا وی هاته گیران ول سهر زاری هوستا (جه مو) مجپوری گوندئ خه تارئ هاتیه څه گوهاستن و نه وی ژ هوستایی خو وده رگریه .

بەيتا زەمبىل فرۆش

ئەى مەجلىسا پىر زەوق و خۆشى
گۆھ بىدەنە سۇجىبەتەك خۆشى
دكەين بەحسنى زەمبىل فرۆشى

* * *

يادىل وەرە..... يادىل وەرە
ھىجىبى ب تە ئىنت باوەرە
نەشفەت لى يە، نە مەھدەرە

* * *

يادىل وەرە... جارەك بىجۆش
جامى دلا شەرىبەت عنۆش
دل ئىقىنا زەمبىل فرۆش

* * *

زەمبىل فرۆش لاوكتى رەوالە
وى چىدكەت زەمبىل ماله
شەقى ورۆزى ئاخەت خەيالە

* * *

زەمبىل فرۆش زەمبىلا دئىنە
كۆلان كۆلان، دگەرینە
خاتون ل سەر بانى دىمەيزىنە
قەلىبى دلى وى دقەتېنە

* * *

خاتونى مەنەلاكر
چۆ ھىندرو وسور ل جىرىنى ئەشكەراكر

گۆ فی دەرۆیشی قەلب و دلێ من جوداگر

* * *

چی خاتونەکا ب خێلی و سپیچارە

ئەوێ جێریا خو دهناره

دا وی دەرۆیشی بێنتە بالە

* * *

چی جێریهکا ب قولپ و بەندە

گو یا دەرۆیش میر وی تە دخوەندە

وی بدە سەلکا تە زۆر بەهامەندە

* * *

زەمبیل فرۆش دبی بلا وەبی

جێری تو سەلکا ژمیر رە بە

چی خودی قسمەت کری بلا ئەویە

* * *

چی جێریهکا ب بەندو و ئییه

کو دەرۆیش نەکا چو حسییه

دیتنا میرهکا نە عەجیبە

* * *

جێریای دەرۆیش ئانی

دەرگەه دا دەستی دەرگەفانی

لاوکی ب فێنیی نە دارنی

* * *

دەرگەفانی دەرگەه دادافە

دەرۆیش قوتبو ژ ئەزنی گافە

ئەوی نەدزانی پیشیا وی دافە

* * *

خاتونى گۆت:

زەمبىل فرۇش ھەي لاوگى بيانى
ئەز راستى بېژمە تە تو پى بزانى
من تو ژ موحبەتا دلى خۇرا ئانى

* * *

زەمبىل فرۇشى گۆت:

خاتوونى ئەز توبەدارم
ئەز خودان مال و عەيالىم
ل بەر ميري مەزن ئەز گونەھكارم

* * *

خاتوونى گۆت:

زەمبىل فرۇش لاوگى فەقىرا
تو كەرمكا ل سەر تەختى ميرا
ئاخرەتى توو بكة ژبيرا

* * *

زەمبىل فرۇشى گۆت:

خاتوونى گەردن شىبابى
ئەم دى چنە ناف ئاخ وتراپى
ترسا من ژ رۇزا جىسابى

* * *

ئەز ناكەم فى خلمەتى
من دل نەبو بو فى فيكرەتى
ترسا من ژ قىيامەتى

* * *

خاتوونئ گۆت:

هه‌ی زه‌مبیل فرۆش لاوکئ مرئفا

که‌ره‌مکه ل ناف باخچئ سئفا

دیشلیم بکه ب هه‌ردوو ئئفا

* * *

زه‌مبیل فرۆش گۆت:

خاتوونئ گه‌رده‌ن ته‌نکئ

ره‌ش که‌زیئ ته وه‌ک ماری د سه‌لکئ

وئ دتئین ود چن ل قاسه‌کئ

* * *

خاتوونئ گه‌رده‌ن زه‌رئ

ئه‌م هه‌ر دئ چنه ناف ئاخ و به‌رئ

ترسا من ژ رۆژا مه‌حشه‌رئ

* * *

خاتوون چۆ وخۆ ب کارکر

قۆلئ زئیرا ل به‌ر ئه‌نیا خۆ بارکر

کاله مئیرئ هه‌فتئ سالی دین وه‌ارکر

* * *

زه‌مبیل فرۆشی گۆت:

خاتوونئ تویه ئاقل ته‌مامئ

یه شرینی وه‌ک شه‌ربه‌تا جامئ

ژ سه‌ری وینی تو ل من جه‌رامئ

* * *

خاتوونئ گۆت:

زه‌مبیل فرۆش لاوه‌کی خاسه

بهس بکه زهحمت وقاسه

تو ژ دهستی من نابی خلاسه

* * *

زهمبیل فرۆشی گۆت:

خانوونی ل سهحتی وگافی

ئهز دا تهحییاتهکی بگرم ب ئافی

وی نهدرانی ئهو دی چته سهر بانی وخۆ هافی

* * *

چی خانوونهکا سهرمهسته

وناف ژ جیری دخواسته

گۆ ئهزی بکه م ل دهسته

* * *

زهمبیل فرۆشی گۆت:

ئهقه گوننهههکا مهزنه

تو ئافی بکهی ل دهستی منه

ئهو گوننهه کاریا ههر بو منه

* * *

دهرویشی سهحکه مهزلهی ههتا مهزلهی

وعهردهک نهبو خو لی فهشهری

دهرویشی دا دهرجیت سهری

* * *

زهمبیل فرۆشی چۆ سهریانێ قهسری ودهستی خو بهره ژیر کرن:

دهرویش بهره ژیر هکری

وبه ره ژۆر رینی و بهردا گری

گوت یا رهبی تو من خلاسکهی ژ هی ئاگری

* * *

بانگا من رهبی حه قیقه تی
من خلاس بکه ی ژقی زه حه تی
یا ره بی بانگ وهاواریت من ژ باته تی

* * *

بانگا من خودی ومه له کی جه باره
بییت وه کی نه یوبی کورما خواره
بییت وه کی ئیبراهیم وساره

* * *

بییت وه کی نه مرودی لوقات نه ناره
بییت وه کی جه بییی نه چاره
خوندکاری ژئی دخواست باره ک ئاری مشاره

* * *

مالیی گوتی، هه ی جه بییی نه چار
وه ره بنقه وه کی هه ر جار
خودی مه ستره ژ شاه وخوندکار

* * *

بانگا من خودیه ئیکی ب تنی
بییت وه کی نه بی نوح سه فینه گپران ل دنی
ل سه ری چیا بی ئی سه کنی جودی ب تنی

* * *

خودی گوتی، جبرایلو تهیری سقک
تو هه ره بهر بورجا کنک
زه مبییل فرۆش دانئ نه ردی نه نک

* * *

پئ نهكهي چوو زهحمهتئ

دهمئ دكهفته وئ قادي

بانگ وهاواريت وي ژ بامهتئ

* * *

كهلها خاتوونئ مهرمهر هزاره

زهمبيل فرؤش خو دهاقئته خواره

وتشتهك ژئ نهذبو نازاره

* * *

زهمبيل فرؤش دهاته ماله وچوو نه مابوو ل خه ياله

ماليئ فيرا دكره شهر وقيل وقاله

تو چوي ب سلك ونه بهق وتوو هاتي قاله

ئهمئ ب چي خوهي دتيركه ن فان عياله

* * *

زهمبيل فرؤش ديئزه ماليئ:

ئهز چومه پر فيشهكالا

من جيئريايهك دي پر لئب وحهوا

دگهل خاتوونهكا ب خئلي وسپيچاره

* * *

قه سرهكا ب مهرمهر هزاره

بو دهمهكي ئهز تئيدا كرم جهساره

ومن ژ سهر قه سرئ خو دهاقئته خواره

وب قودرهنا خودئ تشتهك ل من نهذبو ززاره

* * *

ئهو مالييا ب ستو مووري

گؤت يا دهرويش هنجيئ ل نه بكه زوري

مه ئەو سپارته رەبى ژوورى

* * *

زەمبیل فرۆشى گۆت:

مالیى ئاگرەكى دادە ل هیڤرە

وھەر وەكى دوھى وپېرە

خودى دزانە ب شەر وخیڤرە

* * *

مالیى ئاگرەك دادا ب كوچك

مەلەك جبرایلی ئەمین ھاتە نك

چەندین تام وتروشك ھافیتنە زك

* * *

وھختى مالیى دەرى بەرۆشى قەكر

ما شاقس وھزرا رەبى خو كر

زارۆك كومكرن دناف وان كر

* * *

لېڤرەدا ئەف بەیتە دئیتە برین و نېزىكى دەھ مالکین دن ژى ماينە و دەست مه نەكەتن،
ب ئۆمیدم رۆژەكى ئەز بكارم پەيداكەم .

بەلى ھوستايى ژ منرە گوتى ب سەرھاتى ئەف يا ماى قەگواھاست، دگۆت زەمبیل
فرۆش باركر وقەستا جھەكى خەولە كر ل دەوروبەرى مېردىنى، ورۆژەكى مېرى مېردىنى
لې بوە مېشان و ناسكر وقەگەراندە دياربەكر و بو مېرى وى دەقەرئ.

ژېدەر:

(۱) چىرۆكى زەمبیل فرۆش / يادگارى مراد خانى بايەزىدى ، چاپخانەى كوردستان / ھەولير ۱۹۷۵ ز

(۲) قەولئ ئاخرەتى...

(۳) چىرۆكى زەمبیل فرۆش / ل ۱۶

(۴) ژ زاردەقى ھوستا جەمو مجبورئ خەتارى ل رۆژا ۲۰/۸/۲۰۰۵ - ئەف چىرۆك و بەیتە ھاتينە وەرگرتن.